

DE NACHT VAN DE VOLGENDE MOGELIJKHEID

INLEIDING

Het artistieke luik van *De nacht van de volgende mogelijkheid* presenteert een zorgvuldig samengestelde selectie kunstwerken door Frank JMA Castelyns. In een tijd waarin ideeën en ideologieën als tektonische platen tegen elkaar aan schuren, kan de kunstenaar moeilijk onverschillig blijven. Vanuit hun unieke positie als observator, onderzoeker, participant reageren zij op de wereld om hen heen.

Welke plaats neemt de kunstenaar in binnen deze complexe werkelijkheid? Is de ware kunstenaar zich bewust van zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid, als hoeder van het collectieve onderbewuste? Kunst roept vragen op, stelt ons voor raadsels, werpt denkbeeldige antwoorden of alternatieven op, maar biedt zelden pasklare oplossingen.

Is de kunstenaar tegelijk spelmaker en spelbreker? Kan kunst troost bieden, verbinding scheppen, zelfs eenzaamheid doorbreken? In deze tentoonstelling geven de kunstenaars hun werk vrij vanuit een positieve ingesteldheid, met het vermogen ideeën uit te wisselen. Hun werk getuigt van een fundamenteel verlangen naar dialoog en wederzijds begrip.

De Duitse filosoof Martin Heidegger stelde dat de mens pas werkelijk mens wordt in relatie tot de ander. *Dasein* als in-de-wereld-zijn, altijd betrokken op anderen. Ook binnen deze tentoonstelling is kunst niet louter expressie van het zelf, maar een gebaar naar de ander. Een uitnodiging tot ontmoeting, herkenning en gedeeld inzicht.

In deze context wordt kunst een krachtig middel van reflectie en verbeelding, waarin symbolen en tekens nieuwe betekenissen krijgen als antwoorden op het bestaan, of juist als oproep om opnieuw te leren kijken.

Bron: 'Topography of the invisible' - Frank JMA Castelyns - PERSONA_editions - 2023

Deelnemende kunstenaars:

Marie Julia Bollansée • Frank JMA Castelyns • Cel Crabeels & kunstenaarscollectief • Freddy De Vierman • Jean Harlez • Marcel Mariën • Mercedes Sturm-Lie • Els Vanden Meersch • Antoine Waterkeyn

Marie Julia Bollansée

Tarpaulin blue People

Art film Marie Julia Bollansée 2025, preview

Tarpaulin blue People gaat in première in de lente van 2026. Deze film van Marie Julia Bollansée voert de kijker naar de fabrieken van Ahmedabad en Mumbai, waar de iconische blauwe zeilen worden geproduceerd die sinds 2014 haar werk kenmerken. Met een scherpe blik en een empathische camera onderzoekt Bollansée zowel het productieproces als de levens van de mensen die deze plastic dekzeilen maken. Ze spreekt met fabrieksdirecteurs, maar vooral met arbeiders die vaak laagbetaald, zonder zekerheid of bescherming, in de fabrieken wonen of in sloppenwijken onder een zeildak leven. Ook nomadische bouwvakkers, die in tarpaulin tenten leven en hun 'huis' telkens naar de volgende werf verplaatsen, krijgen een stem.

Haar compagnon de route is Priyashi Valia, die Indisch is en de lokale talen spreekt, onderzoeker aan de CEPT University in Ahmedabad.

De film onthult zo meer dan enkel de herkomst van een materiaal: hij legt de mechanismen van een wereldwijd systeem bloot, waarin goedkope consumptiegoederen mogelijk zijn door ongelijkheid en uitbuiting. Tarpaulin blue People is een indringende reflectie op neoliberaal kapitalisme en de menselijke conditie daarin. Deze film voegt een laag toe aan Bollansée's Tarpaulin blue discours. De blauwe zeilen krijgen naast hun symbolische betekenis van kwetsbaarheid en zelfredzaamheid, ook een voorbeeldfunctie van hoe het neoliberale kapitalistische systeem werkt, niet enkel in India maar ook hier in Europa. Blauwe tarpaulins worden de vlag op het wankel schip met menselijke slachtoffers dat het Capitalocene binnenvaart.

Marie Julia Bollansée, concept, camera, montage

Laurence Dierickx, filmmuziek

Sarah Melsens, research

Priyashi Valia, vertaling interviews, compagnon de route

Cynthia Vertessen, cinematografie

Flanders
State of the Art

De Vlaamse Overheid ondersteunt de realisatie van dit kunstwerk met een residentietoelage en een projectbeurs.

Frank JMA Castelyns

Frank JMA Castelyns bewandelt als kunstenaar de wereld, zoekend naar wereldbeschouwing. Tekenende gebeurtenissen en symbolen prikkelen zijn zintuigen en zijn empathisch vermogen, resulterend in beelden met sensibiliserende kwaliteiten, maar ook met schone eenvoud. De esthetische laag komt altijd eerst, dan de diepere betekenislaag, geschraagd op de 'herinneringsfuncties' van de kunstbeelden. Herinneringen hebben de neiging om zachtjes aan weg te ebben om dan door een woord, beeld of associatie heftig weer op de voorgrond te treden. De beelden van Castelyns zijn misschien vooral 'herinneraars', symbolische tekens die een grote gevoelslading bezitten, ontsproten uit het gevoelige intellect en sprekend op een cerebraal niveau. In elk beeld ontvouwt zich immers een geestesplan, beladen met zeer rijke kunst- en maatschappijhistorische verhalen, tradities, beelden of figuren. Het zijn de inherente herkenningpunten die de toeschouwer aanvuren om zelf in herinnering te treden en verhalen, boodschappen of betekenissen te ontdekken. Soms is betekenis spannend, soms schokkend, soms open, maar altijd sensitief. De kunst van Castelyns beweegt tussen verschillende werelden en ikt raakpunten. (Adriaan Gonnissen)

Vestibule (2018-2022)

De dubbele pijl in het werk symboliseert een beweging in twee richtingen: naar het verleden en naar de toekomst.

Binnen de menselijke geest of ziel manifesteert zich een constante spanning tussen deze polen. Het bewustzijn wordt enerzijds teruggetrokken naar het verleden via de herinnering, en anderzijds voortgestuwd naar de toekomst door verwachting. Augustinus duidt deze innerlijke dynamiek aan met de term *distentio animi*; de uitgestrektheid of spanning van de geest in de tijd. De haas, als lijdende figuur binnen deze compositie, fungeert als metafoor voor de opgejaagde mens: een existentiële gestalte op de vlucht, representatief voor de zoekende geest die zich beweegt binnen een tijdsgewricht. Het beeld kan aldus gelezen worden als een plaats van tijdelijke ontsnapping of rust: een symbolische ruimte waarin de mantel, als metafoor voor het dagelijkse bestaan wordt afgelegd, ten gunste van ontmoeting, contemplatie en reflectie.

Point of intersection (2018)

Point of Intersection bestaat uit twee ladders in kruisvorm, waarbij het horizontale element het verticale snijdt, een symbolisch kruispunt. Op het snijpunt licht in neon de tekst "**Amor fati**" op, een verwijzing naar Nietzsche's oproep om niet enkel het lot te aanvaarden en erin te berusten, maar het radicaal in de armen te sluiten ook het negatieve.

De ladders staan voor beweging, keuze en transformatie. Het snijpunt wordt zo een moment van confrontatie en verbinding: tussen hoog en laag, geest en materie, ideaal en werkelijkheid. "**Amor fati**" benadrukt dat ware vrijheid ontstaat wanneer we het leven met al zijn tegenstrijdigheden volledig omarmen.

In memory of Henri Baude (2025)

De video toont een tol die draait op een marmeren kassei, waarin een pentagram is gegraveerd met fosforescerende verf. Telkens wanneer de tol van de steen schiet, wordt hij opnieuw aan het draaien gebracht. Het pentagram verwijst naar Heinrich Cornelius Agrippa (1489-1535), die de mens afbeeldde binnen het pentagram, met op elk van de vijf punten een hemellichaam: een symbolische voorstelling van de universele mens.

Na het maken van dit werk werd ik gewezen op een 16de-eeuws enigmatisch wandtapijt. Daarop is te zien hoe een hand uit de hemel een tol werpt op een altaar of graf. Op de voorgrond, tegen de wand, staat een gedicht van Henri Baude dat verwijst naar de onzekerheid van het lot en de afhankelijkheid van de mens.

De video kreeg uiteindelijk de titel: *In Memory of Henri Baude*, met in mijn gedachten Mallarmé's uitspraak "*Un coup de dés jamais n'abolira le hasard*" en Georges Hugnets werk "*La Septième face du dé*".

<https://www.frank-jma-castelyns.be>

Cel Crabeels & kunstenaarscollectief

Ticker-Tape

In 2021, te midden van de beperkingen van de wereldwijde pandemie, lanceerde de Belgische kunstenaar Cel Crabeels, een voormalig bestuurslid van het NICC, Ticker Tape. Een innovatief tentoonstellingsproject dat vintage ticker tape machines - vroege voorlopers van moderne printers - transformeert in een dynamisch artistiek medium. Deze machines, die ooit werden gebruikt om tekst over afstanden te versturen in financiële en telegrafische contexten, worden opnieuw gebruikt om de kloof tussen kunstenaars en divers publiek te overbruggen, waarbij nieuwe netwerken methodes en visuele strategieën werden verkend in een tijd waarin fysieke interactie beperkt was. Ontworpen tijdens het COVID-19 tijdperk, reageert Ticker Tape op de verschuiving van onze kunstervaringen van tastbare ontmoetingen in musea en galerieruimten naar digitale schermen en interfaces.

Crabeels nodigde kunstenaars uit om beknopte, op tekst gebaseerde ideeën te leveren die hedendaagse artistieke en sociaal-politieke thema's aansnijden. De lichtwerken werden samen met de kunstenaars geproduceerd en werden draadloos geüpload en continu (24/7) getoond op tickertape schermen, waardoor een onophoudelijke stroom van artistieke expressie ontstond. Het project liep met gelijktijdige tentoonstellingen in de vitrine van het NICC in Brussel en de vitrine van het BOTANICC in Antwerpen, waarbij voorbijgangers werden aangetrokken door het toegankelijke, publieke formaat.

In 2023 breidde de TickerTape-Parade het bereik van het project uit door te starten tijdens het Antwerp Art Weekend in De Studio en Albert Heijn Groenplaats, met plannen om door te reizen naar Radio Guido in Anderlecht en Platforms Project in Athene.

Door historische technologie te herontwerpen als een autonoom artistiek platform, daagt Ticker Tape de conventionele kunstpresentatie uit en bevordert het een directe, inclusieve verbinding met het publiek. Het project weerspiegelt eveneens een engagement van 25 jaar NICC om de socio-economische positie van beeldende kunstenaars in België te verbeteren.

Deelnemende kunstenaars:

Ali Cabbar • Anne-Lise Coste • Astera Mortezaï • Benny Van den Meulengracht-Vrancx • Camila Buxeda • Camille Goossens • Christian Jankowski • Dennis Tyfus • Elvis Bonier&Evelin Brosi • Floris Van Look • Floris Vanhoof • Frank JMA Castelyns • Gerard Herman • Guy Rombouts • Idris Sevenans • Jelena Vanoverbeek • Juan Pablo Plazas • Julia Wlodkowski • Karolien Chromiak • Kenny Schachter • Ludo Mich • MENTALKLINIK • Mia Imani Harrison • Michèle Matyn • Perry Roberts • Slow Reading Club • Thorvaldur Thorsteinsson • WE ARE HERE • Willo Gonnissen.

Productie: NICC, Cel Crabeels, Philippe Van Damme en Lina Ejdaa

© Cel Crabeels

<https://2019.argosarts.org/artist.jsp?artistid=02411fe2541143eab13c911a7271cb1f>

Cel Crabeels

De Miraculeuze vangst - Cadavre Exquis 2024-2025

(Cadavre Exquis betekent letterlijk “voortreffelijk lijk” of “uitzonderlijk lijk”)

De Miraculeuze Vangst: Een Sculpturale Verkenning van Eindeloze Vernieuwing

Tijdens ‘De nacht van de volgende mogelijkheid’ zal ik de eerste stukken tentoonstellen uit een serie gegoten aluminium sculpturen die eindeloze vermenigvuldiging voorstellen. Het project transformeert afval (visgraten, plastic, blik) in duurzame kunst. Het is een meditatie over het creëren van grondstoffen en eindeloze vernieuwing. Het daagt de kijker uit om afval te zien als latent kapitaal, waardoor de cyclus van verlies en wedergeboorte opnieuw wordt gedefinieerd.

Freddy De Vierman

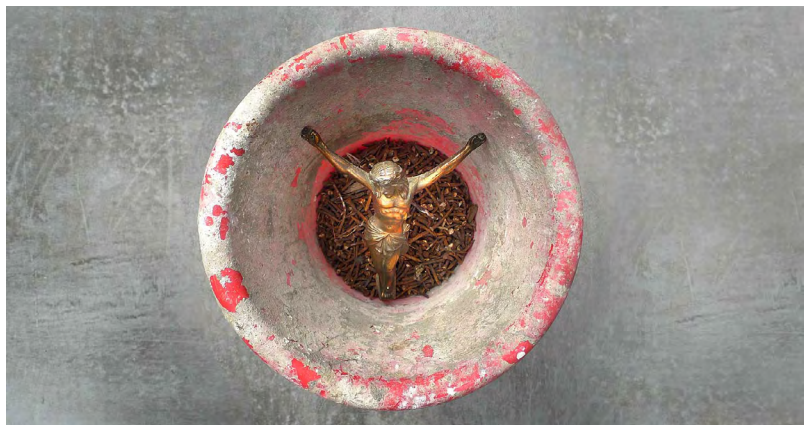
Bookmark 2008

Op het eerste zicht kan men het rechtstaand maçonniek zwaard met de punt naar beneden in het boek, Bijbel, als een gewelddadige act ervaren. Het laat ook denken aan het zwaard in de steen uit de legende van Koning Arthur. De titel “Bookmark”, bladwijzer, mystificeert. Op welke bladzijde steekt dit zwaard? Om dit te weten te komen kan enkel door het zwaard met het boek horizontaal te leggen, het zwaard door te duwen en het boek te ontgrendelen van zijn sloten en het open te vouwen. Deze act op zich krijgt ook hiermee iets erotisch. Bij het openen van kan men vast stellen op de bladzijde Song of Solomon: Het Lied der Lieder van Salomon, het Hooglied, is grotendeels vormgegeven als een tweespraak in dichtvorm tussen twee geliefden, waarvan de vrouw een herderin uit Sulem is. Man en vrouw zingen om de beurt hun liefde voor elkaar, hun verlangen naar elkaar en prijzen de schoonheid van de geliefde.

<https://www.facebook.com/freddy.devierman/>

Leftovers 2023

De afbeelding toont een verweerde, rode emmer die doorgaans door kinderen op het strand of in een zandbak wordt gebruikt. Hij is ook ooit gebruikt voor het aanmaken van cement. In de emmer ligt een klein, goudkleurig beeldje van Jezus Christus, geplaatst op een bed van verroeste, hand gesmede nagels.

«Leftovers» gaat niet direct over bevrijding in de gebruikelijke zin, maar over de verwerking van verlies en de zoektocht naar de oorspronkelijk mystieke betekenis van het Kruis.

Jean Harlez

TUPILAK 1966

“Tupilak is geen traditionele kunstfilm die ernaar streeft de schoonheid van een techniek of de dominante thema’s van een maker te laten zien.

Wat hij vooral wil begrijpen, is de mens in een bepaalde omgeving, met bepaalde tradities.

De Eskimo-jagers van de regio Am-Massálik (oostkust van Groenland) zijn ook fantastische beeldhouwers. Wanneer slecht weer hen thuishoudt, snijden ze walrusivoor met behulp van rudimentair gereedschap. Hun beeldjes, “tupilak” genaamd, weerspiegelen de oude legendes en bijgeloof van de regio. Hun vorm is meestal half mens, half dier, omdat de “tupilak”, vóór de kerstening van de Eskimo’s van Am-Massálik, een magisch wezen was dat door een tovenaars uit het niets werd gevormd om zijn vijand te vernietigen. Dit thema wordt dan ook het vaakst door beeldhouwers overgenomen.

De Eskimo-beeldhouwkunst is een spontane kunstvorm, vol natuurlijkheid en expressie. Het biedt ons een beter inzicht in het temperament van een volk dat tot voor kort nog magie beoefende en dat nog steeds kunstenaar en jager is, zonder dat de ene activiteit de andere schaadt.” (Marcelle Dumont, 1966)

TUPILAK 35 mm - KLEUREN 20 MINUTEN 1966

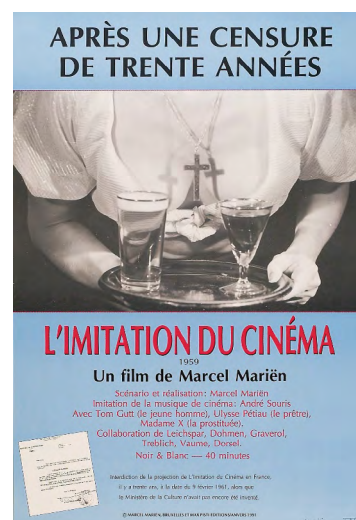
Legende van Aretok verteld door Wilhelm Kuitse. Eskimolegendes vertaald door Robert Petersen. Sculpturen uitgevoerd door Kulusuk-jagers.

https://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Harlez

Marcel Mariën (1920-1993)

L' Imitation du cinéma 1959

De dichter en beeldend kunstenaar Marcel Mariën (1920-1993) sluit zich in 1937 aan bij de surrealistische groep in België. In 1960 vertoont hij zijn film in 16 mm, L'Imitation du cinéma, in het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel. Er ontstaat onmiddellijk een schandaal rond deze godslasterlijke en absurde film, die het verhaal vertelt van een jonge man die zich afkeert van zijn losbandige lectuur nadat hij De navolging van Christus heeft gelezen. Zijn verlangen naar gelijkenis drijft hem ertoe zich te laten kruisigen. De film wordt gecensureerd en clandestien vertoond in Frankrijk.

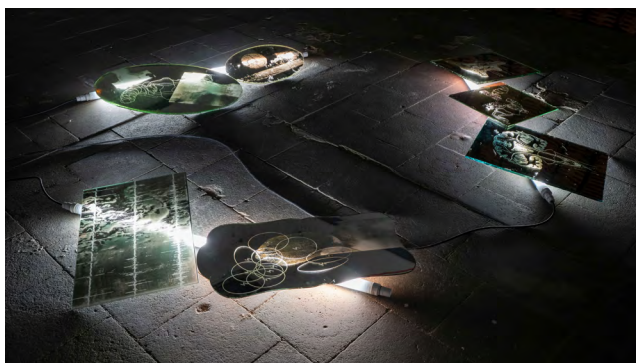

Met dank aan de Fondation Marcel Mariën

Merzedes Sturm-Lie

Larynx 2023

Larynx onderzoekt de spanningen tussen het vertrouwde en het onbekende – tussen wat van ons is en wat vreemd en anders aanvoelt. Het werk is geworteld in een gevoel van lichamelijke vervreemding en onderzoekt het strottenhoofd, een klein, complex orgaan dat ons in staat stelt te spreken, te zingen en te huilen. Anatomische en medische illustraties zijn grafisch bewerkt en gegraveerd op oude spiegelpanelen – objecten die zijn doordrenkt van tijd, herinneringen en gebruik. De spiegels worden portalen, vensters naar een andere dimensie. Een beschouwing over vervreemding, kwetsbaarheid en het verlangen om verbinding te maken.

Lasergegraveerde spiegels, ledverlichting

Boundaryless boundaries of control 2024

De schakelingen van de besturing zijn ongedaan gemaakt. Megafoons zijn opengebroken, hun printplaten gehackt en opnieuw ontworpen. De sirenes loeien niet langer in dienst van het gezag – ze zingen, trillen, vibreren – en stellen onze toenemende bewaking en ‘veiligheid’ ter discussie.

Gedemonteerde megafoons, potentiometer, LDR, WAGO-connectoren, AC/DC-omvormer, draden

<https://www.merzedessturm-lie.com/>

Els Vanden Meersch

Sound of Stones 2021-2022

‘Jeruzalemsteen’ is de meest voorkomende kalksteen die van oudsher gebruikt werd in de architectuur van Jeruzalem. De steen heeft de bijnaam goud van Jeruzalem door de gele gloed overdag.

De fotoreeks is opgenomen in de vroege ochtend tussen 4.00 uur tot 6.00 uur, tijdens het bekende ‘l’Heure Bleue’ of misschien de ‘stilte voor de storm’. Elke straat van de stad wordt in kaart gebracht op dit moment net voor de drukte. Op dit moment spreken de stenen voor zich in tegenstelling tot het dagdagelijkse.

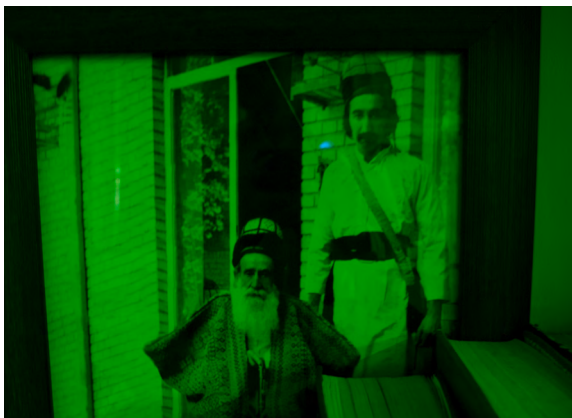
slideshow (166 photos) and soundcollage.

De spleten tussen stenen zijn bewaarplaatsen, tegen stenen wordt geklaagd, met stenen wordt gebouwd, stenen worden aanbeden, met stenen wordt gegooid, stenen worden verzameld, stenen worden bestudeerd, onder stenen wordt begraven. s’nachts verliezen ze hun densiteit en functionaliteit

De gekozen tijdspanne is het enige moment waarop stilte heerst na nachtelijke ceremonies.

De stilte bevat alle ceremonies tegelijk. De verbeelding van de stadkaart in 160 foto’s toont de eeuwenoude bouwstenen tijdens het koude uur als inert net voor ze opnieuw instrumenteel worden. Het is het punt waarop de voorgrond terug backdrop wordt van de tumultueuze taferelen.

Mastering the curtains 2017

Tafels: 12 meter, 64 foto’s, projectie

een onderzoek naar twee perspectieven binnen de Islamitische Republiek Iran.

Mastering the curtains onderzoekt twee tegengestelde maar onderling verbonden werkelijkheden in Iran: enerzijds het publieke en transparante domein, anderzijds het verborgene en afgeschermd.

De eerste benadering richt zich op de inhoud en de uitvoering in de openbare ruimte van de traditionele, populaire en gepolitiseerde vorm van straattheater: de Tazi’yeh. Deze eeuwenoude vorm van religieus drama fungeert als een spiegel van maatschappelijke emoties, collectieve rouw en politieke symboliek.

De tweede benadering verkent de verborgen wereld van de soefi’s, hun mystieke rituelen, spirituele bijeenkomsten en de politieke moeilijkheden waarmee zij geconfronteerd worden binnen het huidige regime. In dit afgesloten domein komt een alternatieve vorm van spiritualiteit en verzet tot uiting — een stil tegenwicht voor de zichtbare en gereguleerde vormen van geloof in de publieke sfeer.

Hoewel deze twee werelden — het publieke en het verborgen — op het eerste gezicht elkaars tegenpolen lijken, delen zij een gemeenschappelijke wortel in het Iraanse collectieve geheugen. Beide drukken op hun eigen manier een vorm van sociale en spirituele weerstand uit: de ene via geconformeerd en gecontroleerd publiek ritueel, de andere via innerlijke beleving en clandestiene samenkomst.

De fotoserie verenigt deze werelden in één beeldtaal: foto's van openbare ruimten en historische verwijzingen naar het straattheater worden gecombineerd met beelden van de nachtelijke zoektocht naar soefi's en hun rituelen. Zo ontstaat een gelaagd portret van een samenleving waarin zichtbaarheid en verborgenheid voortdurend met elkaar in dialoog staan.

<https://elsvandenmeersch.be/>

Antoine Waterkeyn

Walter Benjamin beschouwde utopie niet als abstract ideaal, maar als sporen van collectief verlangen in de 19de-eeuwse materiële cultuur. Deze wensbeelden werden door het kapitalisme gekaapt en tot fantasmagorieën omgevormd - schijnwerelden die uitbuiting verhulden. De Wereldtentoonstelling is hiervan het perfecte voorbeeld: een schijnutopie van globale overvloed waar de flaneur tot consument wordt gereduceerd. Dergelijke fenomenen functioneren als dialectische beelden: concrete beeldervaringen waar 'toen' en 'nu' botsen. Deze confrontatie opent de geschiedenis en onthult oningeloste beloften. Zo benader ik mijn kunst: als ambivalent samenspel tussen verleden en heden. Via cultureel geladen objecten zoals mijn ladders creëer ik nieuwe narratieven. In tegenstelling tot Benjamins bloedige confrontaties, toont mijn werk zich als tektonische verschuivingen waaruit het kunstobject ontluikt. Mijn werken vormen samen een Gesamtkunstwerk, zoals de theateropslag voor M HKA. Hier worden werken rekvisieten in een groter geheel, in rust tot activatie door de toeschouwer. Elke reeks opereert als een autonoom scenario of verhaal binnen deze grotere compositie, waarbij de objecten ontsnappen aan hun vaste narratief. Mijn droom is een Comédie Humaine waar alle werken samen dansen in een hedendaagse dodendans - een antwoord op Benjamins wereldtentoonstellingen waarin ik de utopische façade vervang door een eerlijke dystopie. Net zoals het Eurovisiesongfestival - een schijnutopie van vreedzame landen - stel ik me voor landen te vertegenwoordigen via ambassadeurs van cultureel erfgoed. Een absurd en humoristisch idee waarin ik pretendeer het volk te willen onderwijzen. In mijn recente reeks 'Sapristi, Sorcellerie et Saint Sacrilège', waar ik me baseer op Victor Hugo's 'La Cour des Miracles' en Michail Boelgakovs 'Hondenhart', weerleg ik de heersende normen door de huidige burgerlijke maatschappij een dystopische spiegel voor te houden. Hierbij vervang ik de ambassadeurs door figuren uit de marges van de samenleving.

<https://www.antoinewaterkeyn.com>

DE NACHT VAN DE VOLGENDE MOGELIJKHEID

Deze catalogus maakt deel
uit van het bredere traject
dat culmineert in

*De Nacht van de Volgende
Mogelijkheid*, op

6 en 7 december 2025

in Antwerpen.

Het artistieke luik

vindt plaats in het

Braempaviljoen –

Middelheimmuseum

(Middelheimlaan 61, 2020
Antwerpen).

Een weekend waarin
kunst, poëzie, muziek,
wetenschap en filosofie
elkaar opnieuw vinden in de
geest van Caroline Pauwels:
nieuwsgierig, hoopvol en
gericht op vernieuwing.

Cover: impressie van de
aanwezigheid op **o110** een
gratis muziekfestival voor
verdraagzaamheid, tegen
extremisme, tegen zinloos
geweld op 1 oktober 2006 in
Antwerpen.

Foto: Frank JMA Castelyns

Een samenwerking van Mensen &
Wetenschap, het Humanistisch Verbond,
Instelling Morele Dienstverlening
Antwerpen, de Vrije Universiteit Brussel,
de OSB en *het Zoekend Hert*